

Mottó

A vandalizmus a jelzett turistaösvényen határozottabban elítélendő mint a kulturált turista viselkedés egy szigorúan védett természetvédelmi területen. A törvény szerint azonban a vandalizmus legmagasabb foka a Tátrát kizárólagosan gazdasági eszköznek tekinteni.

Bevezetés

A „Részletes Tátra-kalauz” hetedik kötetét a **Békás-gerincnek** (Žabí hřebeň, Grań Żabięgo, Froschgrat), a Halastavi-völgynek és a Halastónak szenteljük. Az előző kötetekben meghatározott leírási elvek most is érvényesek. Megismétlem a legfontosabbakat:

1. Hegymászó időadatok. Közlöm az első megmászás időtartamát, az adott útnak elfogadott, átlagosnak elismert megmászási idejét és a rekordteljesítményeket. Az időadat a falba való beszállás és a csúcsra való megérkezés között eltelt időt jelenti. Az ettől való eltérést a szövegben világosan jelzem.

2. Turista időadatok. A „0-”, „0”, „0+” nehézségű turistautakon általánosan elfogadott az 500 m szintkülönbség leküzdése óránként. Ennek feltétele: megfelelő nyári viszonyok és ésszerűen nehéz háztizsák.

3. Első téli megmászások. Az 1970-es évek közepéig a téli hegymászó szezon december 1-től április 30-ig tartott. A dicsőségre áhító hegymászók április utolsó napjaiban végezték a téli megmászásaikat. Hogy ezt a nemkívánatos trendet megváltoztassák, „lerövidítették” a téli időszakot a naptári tél időszakára, azaz december 21. és március 21. közé. Ezután a téli első megmászások valóban téli körülmények között történtek. Az intézkedés mellékhatása az áprilisi hegymászás teljes megszűnése volt. Megérte? A jognak nincs visszamenőleges hatálya, még a hegymászásban sem. Több „késő-áprilisi” időpontban történt megmászást az első megmászók szerint téli megmászásként közölök. A téli szezon időszakának megváltoztatása nem egy egyszeri jogi esemény volt, hanem a hegymásztársadalom nézetének fejlődése. A téli szezon és a naptári tél egybeesése a 80-as évek közepétől végérvényes.

4. Hegymászó-turista etika. A nagyszámú előírás közül csak kettőt emelek ki:

- Ne szemetelj! Ne rejts dobozokat (üveget, csomagolópapírt) kövek alá, mindent vigyél le!
- Add fel a jóneveltséget. Ne köszönjél „Sziát” vagy „Jó napot” minden 10 méteren. Megzavarod mások elmélyedését és a saját légzési ritmusodat. Ami 100 évvel ezelőtt ésszerű és szimpatikus volt, manapság

értelmetlen a mértéken felüli látogatottság miatt.

5. Elnevezések. Az elnevezések sűrűsödése nyilvánvaló tény. Ez nem csak a Tátra részletesebb ismeretét jelenti – hanem egyben a kalauz használójának életét is megkönnyíti. Elképzelhető a Tátra olyan leírása is, amelyben egy elnevezést sem használunk. Az ilyen leírás felhasználási lehetősége a tudományban még nehezebben elképzelhető. Bizonyos elnevezések manapság különcködésnek hatnak, holnap szabványként használják, holnapután pedig már pontatlannak bizonyulhatnak. Hogy ennek a feldarabolásnak és pontosításnak az ökológiai veszélyeztetettség-e az oka, erre nem tudok válaszolni, nincs okom ezt állítani. Inkább az ellenkező véleményen vagyok: „Minél jobban szeretek valamit, annál mélyebben szeretném megismerni. Minél mélyebben ismerek valamit, annál jobban szeretem azt.” Vitán felüli a régi, hagyományos elnevezések megtartása is. Az új elnevezések bevezetését megbeszéltem hegymászó, hegyimentő és hegyivezető körökben... Meg kell-e nevezni ezt az alakzatot? Hogyan? Ennek példája a „Molnár” kötetből az **Angyal-tű** (Anjelská ihla, Anielska Igla, Engelnadel), a jelen kötetben pedig a Békás-Kapucinus. Meghallgattam szenteskedőket, ateistákat, kommunistákat és pápistákat. Minden megkérdezett észrevehetően szükségesnek érezte a Békás-Barát két ormának és az ormok közötti rés megkülönböztető megnevezését.

Az elnevezések inkább taxonómiai mint topográfiai kérdés. (Emlékeztetőként: a taxonómia az objektumok osztályozásával foglalkozó tudomány, az osztályozás alapjául szolgáló elvek rendszertana). A kérdés az, hogy a „Békás-szószék” című könyvet könnyebb-e megtalálni olyan könyvtárban, ahol egy nagy polcon a „Békás-Barát”-hoz kapcsolódó könyvek sorakoznak, mint abban a könyvtárban, ahol van egy önálló kis polca. Világosan válaszoltam magamnak, és különböző fejezetekben leírtam a szóban forgó szószéket, az Elülső-Békás-bástyát és a Harmadik-Apostolt stb.

Az e kötetben leírt terület, az egész Halastóval együtt, hosszú évek óta rendkívüli népszerűségnek örvend. Ez a lengyel hegymászás „edzőpályája”. Turisták e területet már a XIX. század első felében tömegesen látogatták. Ma a Halastó meglátogatása a lengyel turistáknak csaknem alkotmányos kötelessége. A látogatók meghatározó többsége megelégszik a tó partjának elérésével, ahol járulékos látnivalóként egy jó ellátott menedékház működik. A mértéken felüli látogatottság azonban

veszélyezteteti azon alakzatokat, amelyek miatt a látogatottság létrejött. A természetvédelem és a megismerés emberi vágya közötti konfliktust mintha laboratóriumban figyelnék meg. Tátrai tömegnyomor! Ez a világ jövője?

Geomorfológusok mindeddig a szél, a víz és a hőmérséklet eróziós hatásairól értekeztek. Az ezek által kifejtett lepusztulás sebessége azonban elenyésző az ember által okozott lepusztulás sebességéhez képest. Ez régebben a legeltetéssel, ma a turizmussal illetve a hegymászással kapcsolatos. Még gyorsabb azonban a hegymászók kiutálása a Tátrából, akik évtizedeken keresztül a Békás-gerinc egészén mászhattak. Mintegy 30 éve aztán lezárták előttük a Békás-Baba és a Kis-Békás-csúcs tömbjét, az Apostolok gerincét kivéve. Ma a Békás-gerincen hivatalosan csak a Békás-Barátra lehet mászni, és fontolgatják a hegymászók kitiltását a Menguszfalvi-csúcsok tömbjéről. Paradoxonként hat, hogy az egyre szigorúbb tiltások a turistaforgalom egyre nagyobb kiterjedésével párosulnak. Úgy tűnik, legszigorúbban a leggyengébb és a legkevésbé szervezett ellenféllel lehet elbánni. Minden emberi tevékenység magában hordozza a rombolás minimális lehetőségét is. Érdeemes tudatosítani a „nemzeti park ellenségeit” rögzítő sorrendet. Egy másik paradoxon a menedékházak, őrházak, fuvarozók, sőt TIR-es kamionok tolerálása. A tisztogatás teljesen rosszul hat. Virágozik a szeméttel – az egyszer felhasználható italdobozokkal – való tiltott kereskedés. Növekszik a legkülönfélébb szemét mennyisége a turistaösvények mellett. A nemzeti park képviselői panaszkodnak a turistaforgalom növekedésére. Egy képviselőjük nyilvánosan állítja, hogy „a szemét gyűjtése az egyenruha tekintélyét rombolja” (mármint a zöld egyenruháét). Megjegyzem, hogy a ruházattól függetlenül, mindenki tekintélyét rombolja, ha nem viszi le az észrevett szemetet! Ilyen hozzáállás csak egy fokkal jobb az aktív szemeteléstől. Gyakran hallunk a „természetvédők” és a „technokraták” közötti konfliktusról. Ez esetben aggasztóbb jelenségről van szó: az ember és a természet közötti konfliktus feloldhatatlannak látszik. Hiszen ha a természetvédelem leghivatottabb képviselői milliós tömeget fogadnak – kő kövön nem marad. Az adminisztrációs tiltások csak a jelenség felületét érintik. Hosszú távú megoldás az ökológiai és demográfiai gondolkodás összehangolása lenne.

A kötetben leírt Békás-gerinc délen a Rejtett-csorbától az északon lévő Hét-Gránátosig terjed. A gerinc alatt terül el a **Lejtő-völgy**

(Spádová dolinka, Dolinka Spadowa, Leitental), a **Poduplaszki-Békás-tavak völgye** (Žabia dolina bielovodská, Žabia Dolina Biatczańska, Tal der Alpengrund-Froschseen) és a Halastavi-völgy. Az első két völgyet a kalauz 6. kötetében mutattam be. Itt a Halastavi-völgy csak azon részeit ismertetem, amelyek közvetlenül érintkeznek a Békás-gerinc hegyoldalával, azaz: a völgy alsó részét, a **Halastavi-katlant** (Kotlina Morského oka, Kocioł Morskiego Oka, Fischseekessel) és a Tengerszem-katlant.

A Békás-gerinc előző és régebben nagyon elterjedt neve a „Žabie” (Békás) volt. Ez a név magába foglalta a mai Békás-gerincet annak ny. hegyoldalaival együtt, amelyek a **Tengerszemig** (Čierne pleso pod Rysmi, Czarny Staw pod Rysami, Meerauge), a Halastóig, a **Halastavi-patakig** (Rybí potok, Rybi Potok, Fischseebach) terjednek, valamint az egész Poduplaszki-Békás-tavak völgyét. A „békás” nevet a békák után kapták, amelyekre állítólag a Poduplaszki-Békás-tavak völgyének küszöbei hasonlítanak. Ezt a kétélűt a tátrai névanyagban máshol is használják. A Békás-gerinc teljes hosszában egyben Lengyelország és Szlovákia államhatára is. Az államhatár vonala az idők folyamán változott. A lengyelek maximális követelése szerint – szegyenünkre 1938-ban ezek valóra is váltak – a határvonalat a Magas-Tátra főgerincére helyezték át. Még régebben a szomszédok (akkor azok még a magyarok voltak) maximális követelése szerint a határvonal a **Középső-Menguszfalvi-csúcsról** (Prostředný Mengusovský štít, Mięguszowiecki Szczyt Pośredni, Mittlere Mengsdorfer Spitze) a Halastó közepén keresztül haladjon, tovább pedig a Halastavi-patak képezze. A mai határvonalat 1920-ban tűzték ki. Az utóbbi években több tátrai hágón és csúcson fontolgatják a „határnyitást”. Az ökológiai érveknek a gazdasági érvek fölé helyezése az oka annak, hogy a szlovákok nem rajonganak e gondolatért. A jelen sorok szerzője szerint 100 százalékban igazuk van. Ha a határnyitás után a Poduplaszki-, a Jávor- avagy a Kapor-völgy a Halastavi-völgyre hasonlítana – akkor a szomszédok inkább egy kínai falat építsenek fel a határok megnyitása helyett.